

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE—DOCTRINA—JURISPRUDENȚA—ECONOMIE POLITICĂ

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMANĂ SUB CONDUCEREA D-ler

C. G. DISSESCU

V. ATHANASOVICI, PAUL NEGULESCU, DEM. NEGULESCU, ALEX. CERBAN, G. MEITANI,
N. POLIZU-MICȘUNEȘTI, C. HAGI-THEODORAKY

SILIU RĂDULESCU
SECRETAR DE REDACȚIE

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
3, STRADELA SF. SPIRIDON, 3

B. P. RĂDULESCU
REDACTOR-ADMINISTRATOR

Pentru consolidarea României Mari

Intellectualitatea juridică care a dat pe câmpul de război un tribut mare și generos pentru realizarea idealului național, este datorare, spre a-și desăvârși opera, să-și verse economiile, subscriind la împrumutul refacerii și contribuind la consolidarea României Mari.

Făcând acest apel, nu este vorba de astă dată de un sacrificiu, fiindcă banii ce-i dăm cu împrumut Statului ne procură o întrebuințare rentabilă și un plasament de tot repaosul.

Marile Bănci care patronează acest împrumut continuă a acorda subscriptorilor o bonificare de 2% sub prețul emisiunii, primind subscrierile integrale CU 85 LEI PENTRU 100 LEI NOMINAL, și subscrierile în rate cu LEI 86 PENTRU 100 LEI NOMINAL.

Iar Statul garantează că, pentru sumele subscrise, posesorii titlurilor vor fi scutiți de impozitul asupra câștigurilor de război și asupra averilor, precum și de executarea unui eventual împrumut forțat.

Să subscriem cu toții sume cât mai însemnate și să dovedim și cu această ocaziune că intelectualitatea juridică e în fruntea tuturor manifestărilor care au de scop binele și prosperitatea Patriei.

DREPTUL

«Validitatea căsătoriilor în dreptul internațional»

Pentru ce nu se poate răspunde unei pretinse recenzii ¹⁾

De douăzeci de ani de când datează activitatea sa literară în domeniul dreptului internațional privat, d-l A. Juvara—după cum ne aduce singur la cunoștință—n'a adoptat decât o singură formă și

anume aceia a adnotațiunilor sub diferitele hotărâri judecătorești ²⁾. Dar cu toate avantajile acestei metode, d-l Juvara are amarul regret să constate că nu parvine să deștepte interesul jurisprudenței pentru păreri sale, că vocea sa răsună în deșert. De trei ori a scris astfel asupra materiei succesiunii în dreptul internațional privat și jurisprudența persistă a se încăpățâna în păreri eronate.

Ostenit de trudă zadarnică în goana după succese ușoare, d-l A. Juvara se vede constrâns în cele din urmă să-și încerce și altfel norocul, să se gândească și la o altă formă literară, ca la o ultimă resursă. La formarea acestei hotărâri, nu puțin contribuie și împrejurarea că d-l Juvara aude că la universitatea din Cluj este un profesor ajuns numai prin meritele sale și fără alte considerații—după propria d-sale expresiune. Raționamentul este simplu. Lovind într'un asemenea profesor, d-sa nu poate decât să câștige și aceasta cu atât mai mult cu cât implicit se va discredită și juriul căruia profesorul îi datorește catedra sa. Și sarcina nu putea fi prea grea. D-sa se sokoate în adevăr destul de stăpân pe gama expresiunilor de efect și pe aceia de a arunca cu praf în ochi. Iată astfel cum d-l Juvara, 20 de ani devotat formeii adnotației—nu pentru că e mai ușoară, ci pentru avantaje serioase de metodă—ajunge a se improviza recenzent.

Luând cunoștință despre așa numita recenzie a d-lui Juvara, credeam la început că mi se va oferi prilejul unei discuțiuni științifice obiective, asupra unor chestii delicate de drept. Credeam aceasta pentru că știu că de vreo două decenii d-l Juvara se învârtește în jurul unei catedre universitare și pentru că sunt destul de naiv să socotesc încă, că unor pretențiuni de asemenea natură, ar trebui să corespundă unele însușiri reale.

Credeam în fine aceasta pentru că d-l Juvara are

¹⁾ Vezi No. 15, 17 și 18/1920 din această revistă, articolul d-lui A. Juvara asupra lucrării mele «Validitatea căsătoriilor în dreptul internațional».

²⁾ Dreptul No. 12/1920, pag. 134.

pretențiunea de a se recomanda încă dela început drept un profund cunoscător al dreptului internațional, întrucât după propria sa afirmațiune, lucrarea mea este îninteligibilă, cui n'ar poseda această calitate.

Dar înainte chiar de a ajunge la sfârșitul acestei așa numite recenzii a d-lui Juvara, mi-am dat în mod precis socoteala că o asemenea discuțiune este imposibilă, că titlul de recenzent cu care caută a se împodobi d-l Juvara, este un titlu uzurpat. În adevăr, pentru ca cineva să-și poată însuși pe bun drept această calitate, ar trebui în mod indiscutabil să întrunească următoarele 3 condițiuni: 1) să aibe seninătatea de cuget necesară, care să se manifeste într'o justă măsură de expresiune și de cugetare; 2) să înțeleagă lucrarea al cărei judecător pretinde să fie; 3) să posadă principiile elementare ale specialității din care face parte această lucrare. Voi dovedi imediat că d-l Juvara nu întrunește nici una din aceste însușiri, ceea ce mă va dispensa în mod implicit de o mai atentă luare în considerare a pretenției d-sale recenzii.

1). D-l A. Juvara n'are seninătatea de cuget necesară, lpește de măsură în expresiune și de obiectivitate în judecată. Pentru a nu fi bănuț că aș fi lipsit de sânge rece în propria mea cauză, am avut curiozitatea să cunosc modul de a se manifesta al d-lui Juvara și în alte ocazii. Am pus astfel mâna pe numerile imediat precedente din „Dreptul” (No. 12—13/920) unde d-l Juvara consacră un studiu chestiunei succesiunii în dreptul internațional privat, putând în acest chip lesne constata că nu eu sunt singurul care am privilegiul de a-mi atrage fulgerile d-sale de nemulțumire și sarcasm. Dimpotrivă, îmi împărtășesc soarta cu alții mai mari și mai înemnați decât mine. Spicuiesc astfel din acest unic articol al d-lui Juvara pe care îl cunosc, în afară de recenzia în discuțiune. A. Weiss și Despagnet profesază după părerea d-lui Juvara teorii *fanteziste* și cu toate bunele lor intenții și truda lor nu puțină, ei nu parvin decât să arunce *discredit* asupra specialității dreptului internațional privat. (Noroc că se mai găsește d-sa care să restabilească adevărata situație!) Un tratat ca cel al lui A. Weiss este complet *inutilizabil* și n'are alt efect decât să producă *incurețură de capete*¹⁾. Și dacă acești iluștri profesori nu găsesc grație în fața d-lui Juvara, atunci de bună seamă că eu trebuie să mă socotesc fericit că am scăpat relativ eftin. Tot așa de nemilos și de neînduplecat este d-l Juvara cu jurisprudența română. Judecătorul român în mod *inconsilient* împrumută soluțiile franceze, făcând astfel proză fără să știe,

ca personagiul lui Molière²⁾; în cazul meu va fi vorba de Caragiale, d-l Juvara neavând astfel nici măcar meritul unei variații de clișee—în considerentele lui sunt atâtea erori câte cuvinte,³⁾ iar în chestiunile mai delicate buna judecată îl lasă în drum, atunci când n'are fericita inspirație de a-și alege pe d-l Juvara drept călăuză, ceea ce s'a întâmplat de altfel numai într'un singur caz. Este adevărat că și într'o altă hotărâre, Curtea de Casație revine asupra primei păreri, în sensul d-lui Juvara, aceasta în urma unei observații a d-sale, fără însă ca d-sa „să poată stabili vreo relație între aceste două fapte”⁴⁾. (Par'că adu-seși vorba de Caragiale d-le Juvara?) Și pentru ca să nu se creadă că inventez, voi cita în mod textual: „Chestiunea—este vorba despre acia a succesiunilor în dreptul internațional privat—este prea *delicată* pentru ca *tribunalele* noastre să o fi putut înțelege, să găsească adevărata soluție și mai cu seamă să ne dea adevăratele argumente”⁵⁾. Astfel iată cum onoratul domn Juvara nu se sfiește de a arunca discreditul asupra unei întregi instituțiuni *ad maiorem sui gloriam*. Pe curtea de casație care invoacă texte pe care nu le înțelege,⁶⁾ întocmai ca și pe mine, d-l Juvara o trimite la jurisprudența franceză. Făcând numai așa, Inalta curte, cu norocul prostului, fără să știe, ar putea să cadă peste adevărata soluție⁷⁾.

Nu cred de nevoie să mai insist, căci s'ar putea cita articolul în integralitatea lui, întrucât mi se pare pe deplin dovedit și aceasta numai din câteva coloane ale d-lui Juvara, că, după intima convingere a recenzentului nostru, n'ar exista pe lume un jurist vrednic de acest nume, în afară de d-sa însuși.

2). Afirm, în al doilea rând, că d-l Juvara n'a înțeles lucrarea al cărei judecător a pretins să fie.

D-l Juvara n'a înțeles mai întâi spiritul ei general, întrucât d-sa ne trimite permanent la doctrina și jurisprudența franceză, atunci când eu am înțeles, după cum rezultă de nenumărate ori în mod expres din lucrarea în discuție, să prezint tocmai câteva observațiuni critice în marginea acestei doctrine și jurisprudențe. Și din acest punct de vedere o discuție cu d-l Juvara este deci imposibilă, metoda recenzentului fiind vițioasă dela origină și inadaptabilă obiectului ei. Dar s'ar părea că d-l Juvara ar avea pretenția să găsească temerară o asemenea încercare critică din partea mea. Nu aceasta este însă

2) Dreptul No. 13/920, pag. 147 col. II.

3) Dreptul No. 13, pag. 148 col. II.

4) Dreptul No. 13, pag. 148 col. II. Se mai culege și alte mostre despre inexprimabila putere logică a onor. d-lui recenzent. Mai vezi de ex. Dreptul No. 17, pag. 144, col. II: „Nu știu la ce doctrină se referă autorul, dar pot să-i spun că și d-sa și doctrina pe care o invoacă, se înșală”.

5) Dreptul No. 13, pag. 148, col. I.

6) Dreptul No. 13, pag. 149, col. I.

7) Dreptul No. 13, pag. 148, col. I.

1) Dreptul No. 12/920, pag. 135.

părerea d-sale și în ceea ce îl privește. În expunerea avantajelor forme literare a adnotației, în care s'a ilustrat dimp de 20 ani, d-l Juvara se prevalează în adevăr de avantajul metodei care-i lasă libertatea de mișcare față de autoritatea covârșitoare a doctrinei și jurisprudenței franceze¹⁾. Să-mi permită însă d-l Juvara să cred fără nici o trufie, că ceea ce îi este permis d-sale, îmi poate fi permis și mie.

D-l Juvara nu înțelege apoi ordinea generală și înlănțuirea logică a lucrării, întrucât aș invoca argumente care se bat cap în cap²⁾. Ar fi, după d-sa, o inconsecvență să vorbesc despre fraude la lege după ce am admis punctul de vedere al ordinei publice și apoi de teoria fraudei la lege în jurisprudența franceză, după ce am stabilit propria mea teorie a fraudei.

Evident, despre așa ceva nici nu poate fi vorba. După teoria ordinei publice, teoria fraudei la lege este la locul ei, întrucât în concepția mea, această teorie nu este de cât o aplicare specială a teoriei generale a ordinei publice. Și aceasta nu numai după părerea mea ci și a altora tot așa de pricepuți ca și d-l Juvara care mă va ierta dacă îndrăznesc să admit această posibilitate. Deasemenea, teoria fraudei în jurisprudența franceză, oricât de limitată ar fi ea, constituie în mod evident o ilustrare cel puțin parțială, a teoriei fraudei în înțelesul meu. Ceva mai mult, părerea mea se întâlnește în mod desăvârșit cu o parte a jurisprudenței franceze, care-i este de altfel cunoscută și d-lui Juvara și care admite că chestiunea forme actelor, nu este numai o chestiune de interes individual, ci una de interes general social. Este adevărat că d-l Juvara încearcă să nesocotească complet această jurisprudență.

În acest sens, d-sa invoacă argumentul nou, ca să întrebunțez un enfemism, că judecătorii cariau dat hotărârile ce-i convin, au fost mai inteligenți (D-l Juvara este arbitru în toate și peste tot) și au avansat mai repede în carieră. D-sa desvăluie aci în mod admirabil, mentalitatea nepotelului din nuvela lui Delavrancea, care-și laudă în modul cunoscut, partea lui din obrazul bunicuțului.³⁾

Dar cine nu înțelege ce este mai ușor, nu poate să înțeleagă în mod fatal, nici celace este mai greu. D-l Juvara nu va înțelege astfel nici chestiile de detalii discutate în lucrarea mea. De aceia d-sa desparte într'un mod inadmisibil argumentele No. 1 și 2 după enumerarea sa și nu înțelego critica de inconsecvență pe care o fac eu jurisprudenței care admite pe de o parte doctrina ordinei publice în ce

privește celebrarea căsătoriilor pe teritoriul național și nesocotește aceeași doctrină cu privire la celebrarea căsătoriilor pe teritoriu străin. D-sa întrebunțează peste tot sistemul citațiilor cu litere groase de tot, de ai putea crede, de nu i-ai cunoaște felul, că cine știe ce analiză distrugătoare are să urmeze. Când colo, d-sa se mulțumește cu simpla afirmație că argumentele ce le invoc sunt fanteziste și nu au nevoie de a fi combătute⁴⁾. Și nu e chip să te superi prea tare când te gândești, după cum am văzut, că de asemenea calificative beneficiază și iluștrii Weiss și Despagnet.

3). În al treilea rând, d-l Juvara nu prea pare stăpân pe principiile disciplinei pe care o profesează de un timp care i-ar permite serbarea unui adevărat jubileu. Chestiunea ordnei publice care formează punctul central al cazului adus de mine în discuție, d-l Juvara o împarte din punct de vedere subiectiv, p într'o autoanaliză demnă de toată lauda, în elemente pe care le înțelege bine, în al doilea rând, în elemente pe care le înțelege mai greu și în fine în elemente pe care nu le înțelege de loc⁵⁾. Astfel se explică cum d-l Juvara consideră ca o digresiune devoltările mele cu privire la justificarea teoretică a principiului ordinei publice, la situațiunea judecătorelului în fața lui și cum d-l Juvara omite, atunci când se încurcă în alte detalii, cercetarea punctului de vedere esențial dacă formele actelor, constituiesc prin natura lor, chestiuni de interes secundar, trecător, accidental, sau dacă ele au o importanță mai serioasă, întrucât interesează nu numai individul, ci chiar obștia socială. Se vede numai, că eu am avut nenorocul ca în elaborarea concepției mele a ordnei publice să intre elemente din acelea pe care d-l Juvara le înțelege mai greu sau de loc.

În mai multe locuri d-l Juvara afirmă apoi în mod expus că legea locului unde se săvârșește un act juridic în străinătate, este tot legea națională a părților. Astfel de ex: „legea franceză atunci când se ocupă de forma căsătoriilor admite două principii: a) forma civilă în Franța; b) forma legilor locului unde se celebrează căsătoria în străinătate. Este vorba aci dacă voiți de două legi franceze, una pentru Franța și alta pentru străinătate, căci legea locului în străinătate este tot legea franceză”. (Vezi No. 18, pag. 205. Cam tot așa No. 15, pag. 175). Prin aceasta, d-l Juvara, într'un mod cu totul regretabil, nesocotește complet natura normelor de conflict care nu dau de cât indicațiuni asupra legilor de aplicat și nu constituiesc aceste legi ele înșile. Cum s'ar putea oare ca

1) Dreptul No. 12, pag. 134.

2) Dreptul No. 18 pag. 207.

3) Dreptul No. 15, pag. 172.

4) Dreptul No. 17, pag. 194.

5) Dreptul No. 17 pag. 194.

6) Dreptul No. 17, finele pag. 194.

legea străină a locului de săvârșire a actului să fie identificată cu legea națională căreia aparține norma de conflict, așa după cum afirmă în mod expres d-l Juvara? Aceasta nu este posibil, dacă totuși vorbele d-lui Juvara au vre-un înțeles, decât admitându-se un fel de consimțământ tacit și anticipat a autorității naționale în folosul legii străine. Dar aceasta evident constituie o imposibilitate, căci nu poate fi vorba de o adoptare tacită a unor legi străine, posibil viitoare. Această părere ar purcede în linie dreaptă de la principiul strâmt al teritorialității legilor, respins cu drept cuvânt, constituind o denegare a însuși dreptului internațional, tot așa de puternică ca și în vestita teorie a unei *comitas gentium*. Și când d-l Juvara are o noțiune atât de greșită cu privire la concepția generală a dreptului internațional, să ne mai mirăm că d-sa nu-și poate fixa în mod folositor atențiunea cu privire la principiul fraudei la lege, punându-și în mod disperat întrebarea cam ce legătură ar putea să fie între teoria fraudei în contra legii și principiul care cere imperios ca nimeni să nu se poată sustrage legilor sale naționale? (No. 18, pag. 205). Și să nu se creadă că pentru a ajunge numai de cât la concluziuni supărătoare pentru d-l Juvara, eu aș fi tălmăcit forțat părerea mai sus citată.

Există un mijloc ca să ne convingem despre autenticitatea interpretărilor mele și anume: dacă legea străină este tot una cu legea națională, atunci ea ar trebui să fie în mod imperios obligatorie, ar trebui să nu se poată admite folosința facultativă a legilor locului. Și d-l Juvara admite în mod formal acest lucru, atunci când având în vedere cazul special al Românului spune: „Aci este vorba despre un act pe care Românul îl face în străinătate cu respectarea legii românești, care îi comandă să adopte forma legilor locului unde se căsătorește”. (No. 18, pag. 206). Este deci vorba despre o poruncă absolută, nu despre o simplă facultate. Deci principiul *locus regit actum* nu poate fi de aplicare facultativă! Deci căsătoriile celebrate în străinătate, după formele naționale înaintea agenților diplomatici, n'ar putea fi considerate drept valide! Iată-l deci și pe d-l Juvara ca și mine profund personal. Numai cât între noi doi există o deosebire: eu sunt personal știind, pe când d-l Juvara este personal fără să știe. Ba nu zău, că-mi vine și mie să mă gândesc la personagiul lui Molière care făcea proză....

Evident, trebuie să recunosc că în argumentarea mea sunt puncte susceptibile de multă discuțiune. Și riscurile în această privință, sunt cu atât mai mari, cu cât se încearcă o formulare de păreri mai personale. De multe ori chiar când sub noianul de expresiuni vânătoare de efecte senzaționale, des-

copăr vre-o timidă încercare de argumentare critică din partea d-lui Juvara, îmi vin în minte în mod aproximativ, cunoscutele versuri din celebra tiradă a lui Cyrano :

„Est ce tout? C'est un peu court jeune homme,
Vous auriez pu dire bien de choses en somme”.

N'am însă, în cazul de față, libertatea de desbatere. Dacă aș fi primit bucuros discuțiunea cu omul de știință, A. Juvara, dacă el totuși există, ceiace nu e prea sigur, într-un cât nu pot concepe în afară de seninătate de cuget, nici o adevărată știință și intelectualitate, polemistului fără măsură A. Juvara, nu-i sunt dator nimic și aceasta și în vederea răspunderii situațiunei universitare pe care o investesc.

Evident, pe baza celor precedente aș fi îndreptățit să trag concluziuni defavorabile pentru d-l Juvara. În vedere însă că cel mai tare trebuie să fie și cel mai generos mă voi abține de la aceste concluzii. Îmi dau de altfel perfect seamă că pe aceste vremuri de patru universități române multe se pot pune pe socoteala frigurilor catedrei universitare. Așa s'ar putea poate fără nici o greșală explica și recrudescența de energie literară a d-lui Juvara. Este însă în mod sincer de regretat, că în locul unei munci spornice și productive, energia se consumă în spirit de negație și distrugere. Aceasta miroasă încă a România veche. Și noi cari suntem și trebuie să ne simțim în România mare și nouă! Nu pot deasemenea să-mi alung gândul că odată în stăpânirea unei catedre universitare, spiritul actualmente frământat al d-lui Juvara s'ar mai potoli poate.

Și acum terminând, voi menționa că cu privire la starea de spirit a recenzentului A. Juvara, un coleg transilvănean a formulat observațiunea care m'a făcut să-mi plec capul: «Așa degenerază toate la Dv. în vechiul regat». Am însă viea conștiință că ceiace se întâmplă nu este din vina mea.¹⁾

IORGU RADU
Profesor universitar, Cluj

Notă. — Publicând acest articol, redacțiunea *Dreptului* nu face desăt să îngăduie d-lui profesor Iorgu Radu a uza de un drept legitim de apărare, fără să dea vre-o aprobare conținutului care, este dela sine înțeles, exprimă părerea personală a autorului.

1) La Cluj neputând găsi această revistă n'am putut lua cunoștință despre articolele pe care d-l Juvara mi le consacră, de cât mult mai târziu, cu ocazia trecerii mele prin București. Să nu se creadă însă în caz când s'ar mai produce vre-o eșire a d-lui Juvara în acelaș ton, în lipsa răspunsului meu, că ar fi la mijloc vre-o scăpare din vedere.

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTITIE

SECȚIUNI-UNITE

Audiența dela 4 Martie 1920

Președinția d-lui Victor Râmniceanu, prim-președinte

Ministerul Agriculturii și Domeniilor cu Al. Donici ș. a.

MĂNĂSTIRI.—SECULARIZARE.—PERSONALITATE JURIDICĂ.—CAPACITATEA DE A DOBÂNDI BUNURI.—DISPOZIȚIUNILE LEGILOR DIN 11 Iunie 1859 și 17 Decembrie 1863.

Prin legea de secularizarea averilor mănăstirești din 1863 legiuitorul, urmărind numai scopul de a reda națiunii bunurile desnaționalizate și sustrase dela destinațiunea lor prin călcarea așezămintelor țării și voinței donatorilor, iar nu și pe acela de a le ridica caracterul de persoane morale, urmează că mănăstirile continuă și astăzi de a-și păstra personalitatea lor juridică și capacitatea de a dobândi bunuri în viitor.

No. 3. — Casată în urma recursului făcut de Ministerul Agriculturii și Domeniilor decizia cu No. 47/915 a Curții de apel, Galați, s. II, dată în proces cu Al. Donici ș. a.

S'a citit raportul făcut în cauză de d-l consilier N. Stambulescu.

S'au ascultat: d-nii avocați G. Netter și Dem. Dobrescu în dezvoltarea motivului de recurs; d-l avocat Tache Ionescu în combateri și d-l consilier Em. Miclescu, locțiitor de procuror, în concluziuni.

Curtea deliberând,

Asupra motivului de casare:

«Violarea legilor din 11 Iunie 1859 și din 17 Decembrie 1863; art. 7 și 8 din decretul cu data de 6 Decembrie 1864, pentru regularea schismei monahale, art. 13, 77, 78 și 79 din regulamentul pentru disciplina monahală din 1873, art. 928 cod. civil și a dreptului vechi public, întru cât Curtea decide că în urma legii de secularizarea averilor mănăstirești, mănăstirile au pierdut caracterul de persoane juridice și deci legatul din testamentul defunctului Krupenschi a devenit caduc. Curtea ajunge la această concluzie pentru că: a) Face confuzie de drept între avere și patrimoniu și crede că dacă mănăstirile au fost expropriate de o parte din averile lor, după cum spune legea din 1863, prin aceasta au pierdut și patrimoniul lor; b) Curtea crede greșit că potrivit art. 43, 17, 843, 845, 769 și 1429 codul Calimach; art. 80 și 417 din regulamentul organic al Moldovei, legea din 28 Aprilie 1835, hrisovul domnesc No. 107 din Decembrie 1839; art. 2, 5, 9 și următorii ai legii din 21 Martie 1844; adresa No. 2793 din Noiembrie 1844 a secretariatului de Stat către Departamentul Bisericesc, ofisul domnesc din 7 Februarie 1851; art. 17 al Soborului al VII-lea, art. 1 al Soborului I și II și art. 116 și 117 al Pravilei Matei Basarab, mănăstirile nu erau persoane morale propriu zise ci numai o masă de bunuri afectate la întreținerea călugărilor. În realitate însă și după și înainte de 1863, ceea ce făcea persoana morală a mănăstirilor era ideea pioasă de rugăciune, de credință, de preparațiune pentru viața viitoare pentru ctitori, pentru călugări și pentru toată lumea.

«Plecând dela ideia sa greșită, Curtea interpretează greșit de-

cretul organic din 1864 pentru regularea schismei monahale și în speșal art. 6, 7 și 8, regulamentul din 1873 făcut de Sfântul Sinod și legea din 14 Decembrie 1872 și toate legile arătate în decizie».

Având în vedere că, prin decizia atacată, Curtea de apel a decis că mănăstirile care aveau o existență juridică conform tradițiunii și vechilor legiuri ale țării, au pierdut acest caracter în urma legii de secularizare din 1863, căci această lege ar fi făcută tocmai ca să le suprimă personalitatea și astfel să se pună în circulațiune bunurile așa zise de mână moartă;

Că, dar, în speșă, legatul lăsat de defunctul Gh. Krupenschi mănăstirii Neamțu, a devenit caduc, de oarece la data deschiderii succesiunii testatorului în 1868, legatara perduse personalitatea morală, ea nu mai există încă din 1863; prin urmare averea legată ar reveni rudelor de sânge și anume jumătate din această avere, căci numai la atât au vocațiune moștenitorii reclamanți în acest proces;

Considerând că, pentru rezolvarea chestiunii dacă mănăstirile au încetat de a mai avea o existență juridică posterior legii de secularizare, este necesar să se știe înainte de toate, scopul pe care l'a avut această lege, care este înțelesul și întinderea ei;

Considerând că mănăstirile erau nu numai centre religioase unde s'a păstrat credința strămoșească și s'a întărit ideea națională, ele au fost și leagănul dezvoltării noastre economice, al asistenței publice și al culturii țării românești, căci mai la toate mănăstirile erau înființate spitale, școli, ateliere de lucru, biblioteci, etc.

Că, mai târziu, călugării greci abuzând de ospitalitatea ce li s'a dat în țara noastră, au reușit încetul cu încetul să pună mâna pe administrația mănăstirilor închinatelor și pe averea lor; ba chiar au răușit să facă să treacă drept închinatelor mănăstiri pămăntene însușindu-și veniturile în loc să le întrebuințeze după voința donatorilor în fapte pioase și folositoare, iar mănăstirile despuiate erau lăsate să se ruineze și în părăsire; că mai târziu s'au pretins chiar proprietari ai acestor averi și dându-se ca reprezentanți ai națiunii grece au voit să formeze stat în statul român, refuzând să recunoască autoritatea mitropolitului și episcopilor țării și să se supună legilor făcute într'un interes general;

Considerând că aceste abuzuri și pretențiuni exagerate ale călugărilor greci și mai cu seamă pretextul ce oferiau puterilor streine de a se amesteca în afacerile interioare ale țării devenise pentru Statul român un adevărat pericol național;

Considerând că legea din 1863 n'a avut alt scop decât să înlăture acest pericol, cum s'a exprimat propunătorul acestei legi în raportul său către domnul

țării și anume că : „interesele adevărate ale națiunii nu mai pot permite ca o mică parte din pământul românesc să continue a fi avere de mână moartă în posesiunea uzurpată a unor comunități religioase streine, care de secole calcă toate condițiunile dedicațiunilor primitive, etc“, de aceea secularizarea averilor de mână moartă a devenit necesară;

Că dar secularizarea nu s'a făcut ca să se desființeze personalitatea juridică a mănăstirilor, căci aceste pioase instituțiuni nu s'au depărtat dela scopul pios pentru care au fost înființate, n'au devenit imorale, n'au turburat ordinea publică, nici n'au amenințat siguranța statului pentru ca să se poată zice că a trebuit să intervină statul ca să le suprimă personalitatea pe care până atunci le-o recunoscuse;

Că, din contra, secularizarea s'a făcut numai pentru a reda națiunii bunurile desnaționalizate și sustrate dela destinațiunea lor prin călcarea așezămintelor țării și voinței donatorilor; prin secularizare s'a realizat dorința poporului român, manifestată cu mult timp mai înainte de a emancipa mănăstirile închinat sfintelor locuri; astfel se explică de ce această măsură a fost de toți primită cu entuziasm, mai ales de mitropolitul și episcopii țării, care n'ar fi putut-o aproba dacă prin ea s'ar fi suprimat personalitatea mănăstirilor, aceste sfinte locașuri care erau sub protecția și autoritatea lor;

Că, dar, nu se poate susține, cum a decis Curtea de apel, că legea dela 1863 a voit să desființeze personalitatea mănăstirilor, fără a ignora trecutul istoric și intențiunea legiuitorului;

Considerând că, dacă legiuitorul ar fi voit să rupă cu trecutul, și s'ar fi gândit să desființeze mănăstirile, instituțiuni atât de folositoare pentru păstrarea religiunii și din care se recrutează clerul superior, și-ar fi manifestat în mod expres și categoric această voință;

Considerând, însă, că el nu numai că prin nici o dispozițiune nu a suprimat această personalitate, nu numai că pe cale de interpretare, cum s'a arătat deja, nu se poate deduce o asemenea intențiune, dar ce este mai mult, diferite legi după 1863 conțin dispozițiuni care nu mai lasă nici o îndoială, că mănăstirile au continuat a avea și au încă personalitate juridică;

Că astfel, decretul organic din Decembrie 1864, pentru regularea schimei monahicești, care are putere de lege, prevede în art. VII. că sumele trecute în buget pentru întreținerea călugărilor nu sunt personal liberate pe indivizi, ci puse la comuna îndestulare a mănăstirii, și în art. VIII că călugării sau călugărițele pot să închine, adică să dăruiască averea lor mănăstirii, prin urmare este evident că pentru a primi

fie subvențiunea, fie darurile, legea recunoaște mănăstirii o personalitate juridică deosebită de a călugărilor;

Că, de asemenea, legea din 12 Aprilie 1909 în art. 3 dispune : „Se restituie sfintei mănăstiri Caldărușani ca adaos la terenul și locul ce are, două sute hectare din moșia din jurul acestei sfinte mănăstiri, azi în stăpânirea Statului“. Legea recunoaște dar, că mănăstirea era deja proprietară și pe lângă ce avea i-a restituit încă un număr de hectare, lucru care ar fi cu neputință dacă mănăstirea n'ar exista ca persoană juridică;

Că apoi legislația posterioară anului 1863 a înțeles să păstreze mănăstirilor caracterul de persoane morale, de oarece ordinea monahală, nu uumai că a fost formal recunoscută și organizată, dar ce este mai mult, tot clerul înalt, arhieriei, episcopii și mitropolii se recrutează numai din această ordine conform legii sinodului și regulamentului pentru alegerea mitropolilor și episcopilor;

Că dar legea din 1863 a avut de scop numai să treacă la puterea laică averea mănăstirilor pentru ca să curme spoliațiunea și abuzul ce se făcea cu aceste averi; deaceia statul în baza puterii sale suverane le-a luat în administrația sa, ca să întrebuințeze veniturile la adevărata lor destinațiune, adică pentru întreținerea călugărilor, iar cu ce va mai prisosi să se îndestuleze și alte trebuințe publice, atât a voit legiuitorul dela 1863 și nimeni nu s'a gândit atunci că cu această lege s'a stins personalitatea mănăstirilor;

Considerând că, în ce privește întinderea aplicării legii din 1863, deși art. 1 dispune : „Toate bunurile mănăstirești din România sunt și rămân averea statului“, această dispozițiune însă nu poate să fie înțeleasă în sensul că absolut tot ce aveau mănăstirile a trecut în posesia statului și că prin urmare ele n-mai având nimic cu ce să se întrețină și să continue cultul religios, prin aceasta chiar s'au desființat și au încetat de a mai exista;

Că, înainte de 1863, existau mai multe feluri de mănăstiri, unele zise libere, altele închinat unor mănăstiri streine, apoi mănăstiri Brâncovenesti, etc. și pentru ca nici unele să nu se poată sustrage dela aplicarea acestei legi, de aceea legiuitorul a întrebuințat cuvântul „toate“, iar nu pentru că a înțeles să le deposeze în mod absolut de orice avere mobilă și imobilă;

Că, în adevăr, bisericile, locuințele călugărilor, grădini, vii, eleștae, etc. acestea toate s'au lăsat în folosul mănăstirilor, care continuă și astăzi a ființa ca și mai înainte, căci așa s'a înțeles de toți legea de secularizare, așa a fost aplicată și executată de Stat;

Că, afară de aceasta, mănăstirea mai are ca avere

a sa, subvențiunea ce statul s'a obligat să-i dea pentru întreținerea călugărilor pe lângă ofrandele și dăruirile ce primesc de la credincioși;

Că, mai mult încă, chiar din legea de secularizare rezultă că ea nu trebuie înțeleasă în sens absolut; în adevăr, în art. VI se prevede că guvernul va lua numai dela egumenii greci ornamentele, cărțile și vasele sacre, cu care pietatea strămoșilor noștri înzestraseră aceste așezăminte, iar nu și dela egumenii mănăstirilor pământene, cari au și azi în posesia lor asemenea obiecte și se folosesc de ele;

Considerând că astfel fiind lucrurile, nu poate fi vorba de pierderea întregului patrimoniu al mănăstirilor pentru ca să se poată zice că această pierdere ar avea ca consecință dispariția personalității lor juridice, căci cu puținul cât le-a mai rămas, ele sunt și azi în ființă și cu toate că sunt mai puțin prospere ele pot să-și îndeplinească totuși scopul pentru care au fost înființate;

Considerând că chiar dacă mănăstirile în urma legii de secularizare ar fi rămas fără nici o avere, tot nu ar fi pierdut personalitatea lor;

Că, în adevăr, ceea ce este esențial pentru existența unei persoane morale, fie ea calificată corporațiune ori fundațiune, este să fie capabilă de a dobândi drepturi, mai cu seamă drepturi patrimoniale, iată nu ca să fie titulara unor asemenea drepturi în mod actual;

Că dar pierderea patrimoniului unei persoane morale, nu are ca consecință disparițiunea ei, decât dacă nu mai are posibilitatea de a avea vreodată vreun patrimoniu;

Că, dacă legea de secularizare ar fi dispus că mănăstirile au pierdut dreptul de a avea un patrimoniu, atunci s'ar fi putut susține că conține implicit o suprimare a personalității lor, legea însă nu spune acest lucru, ea zice că sunt și rămân avere a statului bunurile mănăstirești din România, adică numai acele bunuri pe care mănăstirile le aveau în momentul când s'a legiferat;

Că chiar dacă legiuitorul ar fi întrebuințat formula că sunt și rămân avere a Statului, bunurile mănăstirești prezente și viitoare, nici atunci nu s'ar putea susține suprimarea personalității, căci a atribui Statului bunurile mănăstirești viitoare, este a recunoaște în mod virtual capacitatea juridică a mănăstirilor, altfel mănăstirile n'ar putea transmite bunuri pe care nu au putut a le dobândi;

Că dar legea din 1863 neridicând mănăstirilor capacitatea de a dobândi bunuri în viitor, prin aceasta chiar a recunoscut continuitatea personalității lor;

Că, de altfel, capacitatea mănăstirilor de a dobândi bunuri posterior legii de secularizare este consacrată prin legea recentă din 12 Aprilie 1909 mai sus menționată, prin care chiar Statul a restituit unei mănăstiri o întindere oarecare de teren, apoi afară de aceasta sunt numeroase liberalități făcute diferitelor mănăstiri din țară, de mobile și imobile, case, vii, etc., care s'au primit și se stăpânesc de aceste mănăstiri pe baza autorizației, obținută prin decretul publicat în „Monitorul Oficial“.

Considerând că din toate cele ce preced rezultă că mănăstirile există și astăzi ca persoane juridice, prin urmare motivul de casare este întemeiat.

Pentru aceste motive, casează.

Notă. — Asupra condițiunii juridice a mănăstirilor, a se vedea, în sensul deciziei de mai sus, C. G. Dissescu în *Dreptul* No. 34 din 1901, pag. 433. Idem; V. Arion, *Dreptul* No. 35 din 1901, pag. 444; Alex. Degré, *Dreptul* No. 66 din 1872 și No. 8 din 1874, precum și decizia Înaltei Curți s. I, din 1 Mai 1911 în *Dreptul* No. 58 din 1911, pag. 460.

În sensul părerii contrarii, D. Alexandresco, *Dreptul civil român*, t. I (ed. a 2-a), pag. 270—279, precum și observațiunea critică din *Curierul judiciar*, No. 1 din 1903.

SECȚIA I

Audiența dela 22 Decembrie 1919

Președinția d-lui G. V. Buzdugan, președinte.

Maria și Alex. Lupșan cu Angela Polizu-Mieșunești

Ocupația INAMICĂ. — HOTĂRÂRE OBTINUTĂ DE UN ROMÂN CONTRA UNUI REFUGIAT. — DECRETUL-LEGE No. 1480/917. — APLICABILITATEA LUI. — NULITATEA URMĂRIRILOR FĂCUTE.

Dispozițiunile decretului-lege No. 1480 din 1917 privitoare la nulitatea și inexistența actelor săvârșite de inamic se aplică și atunci când e vorba de o hotărâre judecătorească obținută de un român sau aliat în contra celor refugiați din teritoriul ocupat și deciziunile urmărilor făcute în baza acelor hotărâri sunt nule și inexistente.

No. 337. — Respins ca nefundat recursul făcut de Maria Al. Lupșan și soțul său Al. Lupșan în contra sentinței Trib. Ilfov s. I, cu No. 558/919 în proces cu Angela Polizu-Mieșunești¹⁾.

S'au ascultat: cetirea raportului făcut în cauză de d-l consilier C. Sărățeanu; d-nii avocați Al. Bilciurescu pentru recurenți și Gr. Puricescu pentru intimată.

Curtea deliberând,

Asupra primului motiv de casare:

I. Greșită interpretare și rea aplicațiune a decretului No. 1480 din 9 Decembrie 1917; exces de putere.

«Înainte tribunalului am invocat că acest decret este inaplicabil în speță. În adevăr, din însuși titulatura lui, se vede că și neîndoios că nu se referă decât la actele săvârșite de inamici, iar nici de cum de un român.

«Același lucru rezultă și din întreaga economie a decretului. Astfel art. II conține o serie de enumerări de acte, ce sunt nule deplin drept după ce în aliniatele a, b, c. se face mențiune peste tot că actele trebuie să emane dela inamic, în aliniatul e se spune textual: «orice alte măsuri luate de inamic direct sau indirect»; terminologia acestui ultim aliniat, care completează enumerația, indică că întreaga enumerare făcută în acest art. se referă la actele făcute de inamic sau autoritatea ocupantă. Art. 3 arată procedura de urmat pentru anularea lor. Art. 4 și 5 aduc o completare specificărilor din art. 2, fără a indica procedura de urmat. Art. 6 cuprinde o serie de penalități, cari nu sunt explicabile decât puse

1) A se vedea sentința tribunalului în *Dreptul* No. 4 din 30 Noembrie 1919.

în concordanță cu decretul-lege No. 2790 din 16 August 1916, care interzicea comerțul cu inamicul. Art. 7 și ultimul prevede ca dispozițiune finală aplicabilitatea generală a decretului, măsurile luate de inamic din ziua în care s'a declarat starea de asediu.

„Apoi, din referatul la consiliul de miniștri ce însoțește zisul decret, se constată că el este cerut Consiliului de Miniștri ca apărare a măsurilor luate de inamic prin călcarea convențiunei de la Haga, în acest referat se menționează: „Pentru că asemenea acte și măsurile contrare convențiunilor internaționale luate de vrășmaș, sub masca fie a autorităților române, fie a ori căror alte persoane, să nu poată avea vre-o urmare sau să vatăme interesele și drepturile statului și ale particularilor, am prevăzut în proiectul de decret ce înaintez deliberărilor Dv. inexistența acelor acte, fie că vrășmașul le ar fi săvârșit direct sau indirect». Și referatul continuă: „în urmarea celor de mai sus am prevăzut în art. II...”

«Aci începe detalierea decretului.

«Or, în speță, eu am cumpărat la licitație publică niște obiecte mobile, vândute în executarea unei sentințe obținute de un român, ofițer activ în armata română.

«Trib. interpretează că, de și titlul decretului indică cadrul actelor asupra cărora va statua, din examinarea textului art. II. și IV. reese că în cadrul decretului intră și actele făcute de români și aliați în contra celor refugiați din teritoriul ocupat, ajungând la concluziunea că titlul decretului, printr-o scăpare din vedere, este incomplet.

„Judecând ast-fel și respingându-mi apelul, Tribunalul interpretează greșit și face o rea aplicațiune a decretului No. 1480 din 3 Decembrie 1917 și comite un vădit exces de putere”.

Având în vedere sentința atacată cu recurs, din care rezultă că Angela Polizu-Micșunești, a cerut Primului Președinte al Trib. Ilfov, ca pe baza decretului lege No. 1480/1917 și art. 66 bis pr. cir. să oblige pe Maria Lupșan, să-i restituie obiectele ce a cumpărat cu ocazia vânzării mobilelor intimitei, ordonată și executată în timpul ocupațiunei inamice de Tribunalul Ilfov, după cererea creditorului Lt.-Col. Gheorghiu;

Că Președintele Tribunalului Ilfov secția I-a prin ordonanța No. 12422/1919 a admis cererea reclamantei constatând nulitatea sentinței care ordonă executarea și vânzarea efectuată, iar Maria Lupșan, a făcut apel, care a fost respins ca neîntemeiat de Trib. Ilfov, prin sentința atacată cu recurs;

Având în vedere că, pentru a da această soluțiune, tribunalul constată în fapt că Lt.-Col. Gheorghiu, a închiriat d-nei Angela Polizu-Micșunești, un imobil în București, imobil care a fost părăsit de locatară în anul 1916, din cauza invaziei trupelor inamice;

Că, în Septembrie 1918, proprietarul, pornind acțiune contra loca arei, a obținut în lipsa acesteia, sentința No. 406/1918, prin care se declară reziliat contractul de închiriere și se obligă părăta locatară la plata sumei de 8000 lei, reprezentând chiria pe anii 1916-1918;

Că, în executarea acestei sentințe, s'a urmărit și vândut prin licitație publică, averea locatarei aflată în imobilul închiriat, din care o parte a fost cumpărată de recurenta de azi, care prin sentința ata-

cată cu recurs, a fost obligată la restituirea obiectelor cumpărate;

Având în vedere că înaintea tribunalului, ca și în recursul de față, s'a susținut de recurenta că decretul-lege No. 1480/1917, fiind referitor numai la abuzurile săvârșite direct sau indirect de inamic, în contra supușilor Români, și că în speță fiind vorba de o urmărire silită executată de un Român, contra altui Român, acest decret lege nu este aplicabil;

Că tribunalul Ilfov, interpretând decretul menționat, decide că se aplică ori-căror persoane, streini sau Români, care ar fi căutat să profite de împrejurări ca să și creeze drepturi definitiv câștigate, față de cei care din cauza războiului și refugiului din teritoriul ocupat, se găseau în imposibilitate de apărare;

Considerând că decretul No. 1480/1917, după ce proclamă că sunt nule de drept și inexistente toate actele de înstreinare și constituiri de drepturi, cari sunt rezultatul unei violențe din partea inamicului sau influenței sale vrășmașe directe sau indirecte, pentru o apăra și interesul acelor care părăsise teritoriul ocupat, din cauza invaziei inamice, prevede sub forma cea mai generală în art. IV, că, nici o acțiune mobilă sau imobilă nu va putea fi pornită contra Românilor, aliaților sau neutrilor, sub sancțiunea nulității de drept a hotărârilor date cu călcarea acestor dispozițiuni.

Că, prin urmare, când tribunalul, decide în speță că în cadrul decretului-lege No. 1480/1917, intră și hotărârile obținute de Români sau aliați în contra celor refugiați din teritoriul ocupat, cum și actele de urmărire făcute în baza acelor hotărâri nule de drept, prin aceasta nu comite exces de putere și face o justă aplicațiune a decretului-lege No. 1480/1917, ast-fel că motivul de recurs este neîntemeiat.

Având în vedere motivul II. de recurs:

„Eroare grosieră de fapt, omisiune esențială și exces de putere.

„Am mai invocat că parte din obiectele ce sunt obligată a restitui intimitei fiind absolut ruinate s'au distrus cu desăvârșire, iar parte crezându-mă legalmente proprietara lor, le-am vândut la cumpărători ambulanți, ast-fel că sunt în imposibilitate de a le mai restitui.

„Tribunalul îmi atribue susțineri cu totul streine în cauză, pe care le discută fără nici un interes, omițând cu desăvârșire a se pronunța asupra motivului meu de apel.

„Judecând ast-fel și respigându-mi în totul apelul, tribunalul comite o grosieră eroare de fapt, face o omisiune esențială și mai comite și un vădit exces de putere”.

Având în vedere că recurenta înaintea instanțelor de fond, ca părăta, a susținut că parte din obiectele

ce a fost obligată să restituie intimătei, fiind absolut ruinată, s'au distrus cu desăvârşire, iar parte le-a revândut de bună credinţă, crezându-se proprietară, la cumpărători ambulanţi, ast-fel că se găseşte în imposibilitate de a le restitui;

Considerând că, deşi este adevărat că tribunalul nu discută mijlocul de apărare invocat de recurentă totuşi omisiunea instanţei de fond de a se pronunţa asupra motivului de apel nu este esenţială şi de natură a prejudicia recurentului, de oare ce susţinerile sale pot face obiectul unei discuţiuni în momentul executărei hotărârei;

Că ast-fel fiind, tribunalul n'a comis exces de putere, eroare grosieră de fapt, nici omisiune esenţială, iar motivul de recurs este neîntemeiat.

Pentru aceste motive, respinge.

CURTEA DE APEL DIN CHIŞINĂU

SECŢIA II-a

Audienţa dela 1 Martie 1920

Preşedinţia d-lui N. C. Penciulescu, preşedinte

Etla Orenstein cu ministerul public

BASARABIA. — ORDONANŢELE FOSTULUI COMISAR GENERAL AL BASARABIEI ŞI ALE MINISTRULUI-DELEGAT AL GUVERNULUI. — CONSECINŢELE ACTULUI UNIRII DIN 28 MARTIE 1918. — BASARABIA ÎN REGIMUL AUTONOMIEI. — RENUNŢAREA LA CONDIŢIUNI. — LEGILE GUBERNIALE. — LEGEA RUSĂ A CONTENCIOSULUI ADMINISTRATIV DIN 30 MAI 1917. — ACTELE DE GUVERNĂMÂNT ALE GUBERNATORILOR GENERALI. — COMPETINŢA CASAŢIEI.

1° Sfatul ţării hotărând la 27 Martie 1918 unirea cu regatul sub condiţiunea autonomiei şi a păstrării legilor ruse în vigoare, iar la 28 Noembrie renunţând la aceste condiţiuni, constituţia română n'a putut să se aplice în Basarabia decât dela această ultimă dată.

2° Legea Kerenski din 19 Septembrie 1917, abrogând funcţiunile de guvernatori şi gubernatori generali şi înfiinţând comisari gubernial ca reprezentanţi ai guvernului, cu puterea de a lucra după legea ţaristă a oficiilor guberniale, comisarul gubernial avea dreptul să edicteze ordonanţe şi, în timp de războiu, să le aplice la nevoie.

3° Comisarul general român, ca reprezentant al guvernului în Basarabia, numit la 17 Iunie 1918, fiind şi comandant suprem al forţelor militare, era în mod necontestat investit cu puterile comisarului gubernial şi deci în puterea art. 19 al. 1, 2 şi 3 şi art. 23 combinat cu art. 203 din legea oficiilor guberniale, a putut să edicteze ordonanţe înfiinţând pedepse şi aplicându-le tot el.

4° În tot cazul, actele comisarului gubernial în conformitate cu legea rusă a contenciosului, exced competenţa jurisdicţiunilor ordinare şi nu pot fi examinate decât de departamentul I al Senatului cârmuitor din Petrograd, şi prin urmare conform decretului pentru organizarea justiţiei rămâne în Basarabia, care prevede în art. 13 competenţa casaţiei în ce priveşte afacerile de contencios ruse, numai înalta curte poate controla actele fostului comisar general al Basarabiei, din perioada anterioară actului de unire fără condiţiuni.

Curtea,

Având în vedere apelul făcut de Etla Orenstein în contra sentinţei Tribunalului Cahul sub No. 6/919 prin care i s'a respins ca rău îndreptată la acel tribunal, contestaţia introdusă la executarea hotărârei No. 5193 dela 13 Noembrie 1918 a fostului comisariat general al Basarabiei, şi prin care apelanta este condamnată să plătească suma de 1000 lei amendă, ca contravenientă la dispoziţiunile ordonanţei acelui comisariat No. 36/918;

Având în vedere sentinţa apelată, actele dela dosar, cum şi concluziunile puse de d-l Procuror general, din care, în fapt, se constată următoarele:

Pentru a se putea stabili calităţile de cereale în vederea însămănţării suprafeţei agricole şi a aprovizionării populaţiei din Basarabia, comisarul general al acestor provincii, a emis la 30 August 1918, ordonanţa No. 36, prin care dispune în art. 1 că, toţi agricultorii mari şi mici sunt obligaţi ca, în termen de 10 zile, să declare organelor oficiale cantităţile de cereale pe care le deţin, prevăzând pedepşirea acelor cari vor face declaraţiuni neadevărate sau tardive, cu amendă dela 500—5000 lei şi închisoare până la 6 luni (art. 3), iar a acelor cari vor ascunde cerealele, cu amendă dela 100—2000 lei, închisoare până la un an şi rechiziţionarea cerealelor (art. 4).

La 5 Octombrie 1918, şeful siguranţei Cahul, constatând că Etla Orenstein, comerciantă din oraşul Cahul, n'a declarat autorităţilor în drept întreaga cantitate de cereale ce posedă, a încheiat cuvenitul proces-verbal, pe care l'a înaintat comisariatului general al Basarabiei. Pe baza acestui proces-verbal, Comisarul General condamnă pe Etla Orenstein prin hotărârea No. 5193 din 13 Noembrie 1918 la 1000 lei amendă, fiindcă a contravenit dispoziţiunilor cuprinse în ordonanţa No. 36/918, bazându-se în considerentele sale pe art. 23 din legea rusă a oficiilor guberniale, combinat cu art. 19 al. 1, 2 şi 3 din anexa acelui articol, după care ar avea dreptul de a da ordonanţe, de a stabili pedepse până la 3 luni închisoare sau până la 6000 lei amendă şi de a condamna el însuşi pe vinovaţi. Hotărârea de condamnare fiind pusă în executare prin percepţia circ. I Cahul, Etla Orenstein face contestaţie la Tribunal, opunându-se la plata amendei, pe motiv că condamnarea dată de Comisarul General, pe baza ordonanţei No. 36/918 fiind fără competenţă, este nulă. Tribunalul Cahul, prin sentinţa apelată o respinge ca rău introdusă înaintea sa, arătând că, întrucât comisariatul general este desfiinţat, judecarea ei incumbă Curţii Martiale.

Având în vedere că „Sfatul Ţării” din Basarabia

prin rezoluțiunea luată în ziua de 27 Martie 1918, a hotărât unirea acestei provincii cu patria mamă — România — sub anumite condițiuni, între care acea dela punctul 2 prevede că „Basarabia își păstrează autonomia provincială, având un „Sfat al țării“ (Dietă), cu un organ împlinitor și administrație proprie,” iar acea dela punctul 5 arată că, „legile în vigoare și organizația locală rămân în putere și vor putea fi schimbate de parlamentul român, numai după ce vor lua parte la lucrările lui și reprezentanții Basarabiei.”

Că, din cauza acestor condițiuni ale unirei, Basarabia a continuat să rămână în totul sub guvernarea legilor ruse, păstrându-se neatinse modul de organizare și conducere ce avea, și numai dela 28 Noembrie 1918, data unirei ei fără nici o condiție, dispozițiunile din legile ruse care sunt în contradicție cu textele sau principiile din constituția română, nu se mai pot aplica, ele fiind abrogate deplin drept, prin introducerea în Basarabia a constituției române, pe baza principiilor dreptului internațional public, după care legile constituționale, de poliție și de siguranță generală ale statului la care s'a alipit un teritoriu necondiționat, se aplică de drept în acel teritoriu, prin simplul fapt al alipirii (Despagnet, „Cours de droit international public“, No. 94, p. 122, ed. 1910).

Având în vedere că, între legile ruse rămase în vigoare în Basarabia până la unirea necondiționată — dar care dela data acestei hotărâri patriotice a fost abrogată, căci viola constituția română — e și legea cuprinsă în decretul guvernului provizoriu Kerenski din 19 Septembrie 1917, publicat în Monitorul oficial No. 246 din 6 Octombrie 1917, care prin art. 2 arată că funcțiunile de guvernator, guvernator militar, orice guvernator și ajutor de guvernator militar se desființează, prin art. 7 dispune înființarea comisarilor guberniali, căroră prin art. 9 le dă dreptul să emită deciziuni obligatorii, în privința asigurării regulei, bunei ordine și siguranței publice, cum și în privința celor stipulate în art. 108 din regulamentul orașelor și art. 108 din acel al instituțiilor din Zemstvă (referitor la fixarea prețurilor la alimente), iar în regulamentul alăturat acelui decret, după ce se arată că comisarul gubernial este în gubernie reprezentantul guvernului provizoriu și că el supraveghează organele locale de administrație și instituțiile civile, prin articolul final 13 prevede că până la revizuirea legilor respective, drepturile și îndatoririle comisarilor guberniali se determină atât prin decretul și regulamentul de mai sus, cât și prin regulamentele generale privitoare la atribuțiunile gubernatorilor, care n'au fost abrogate prin decretele guvernului provizoriu.

Având în vedere că legea rusă a oficiilor guber-

niale, prin art. 23 și 203 combinat cu art. 19 al. 1, 2 și 3 din anexa primului articol, conferea gubernatorilor din localitățile aflate în stare de război sau de asediu, dreptul ca pentru paza ordinei publice și siguranței statului, să emită ordonanțe obligatorii, prin care să determine faptele și pedepsele destinate a garanta această ordine și siguranță, pedepse care să nu treacă de 3 luni închisoare sau 3000 ruble amendă și pe care să le aplice tot ei;

Că acest drept atribuit guvernatorului în timp de război sau în stare de asediu nefiind abrogat de guvernul provizoriu Kerenski, în virtutea art. 13 din regulamentul dela 19 Septembrie 1917 emis de acelaș guvern, a trecut în atribuțiunile și competența comisarului gubernial, care însă în ce privește abaterile dela dispozițiunile cuprinse în ordonanțele date în timp de pace, în puterea art. 9 din decretul cu aceeași dată, nu avea dreptul de a aplica el însuși pedepsele, ci conform art. 423 din legea rusă a oficiilor guberniale, contravenienții erau trimiși înaintea judecătorilor de pace și pedepsiți după art. 29 din statutul de pedepse al acestor judecătorii.

Având în vedere că, în urma unirei de la 27 Martie 1918, s'a înființat în Basarabia, prin decretul No. 1448 bis, publicat în „Monitorul Oficial“ No. 66 din 17 Iunie 1918, funcțiunea de Comisar General, în care a fost numit Generalul de Corp de Armată Văitoianu Artur, care a continuat să rămână și comandantul suprem al forțelor militare din Basarabia, așa că în acelaș timp el era organul superior civil și militar al acestei provincii, însă în calitate de Comisar General a stat numai până la 28 Noembrie 1918, data unirei necondiționate, când s'a desființat această funcțiune.

Că, prin decretul de numire, ne fiindu-i determinate de cât în liniamente generale atribuțiunile administrative și față cu rezoluția „Sfatului Țării“ că Basarabia rămâne cu organizația și administrația ei proprie, sub guvernarea legilor ruse, Comisarul General, ca organ superior al întregii administrațiuni civile din Basarabia, s'a crezut investit de drept, prin simplul fapt al numirei sale, cu atribuțiunile și drepturile conferite fostului Comisar Gubernial, de către legile ruse rămase în vigoare, și astfel, în puterea art. 19 al. 1, 2 și 3 din anexa art. 23 combinat cu art. 203 din legea oficiilor guberniale și bazat pe faptul că, prin decretul No. 1026 din 30 Iunie 1918, starea de asediu era întinsă și în Basarabia, cum și pe necesitatea impusă de faptul că justiția română nu funcționa încă, iar în cea rusă nu se putea avea încredere, dânsul, pentru asigurarea regulei, bunei ordine și siguranței publice, a dat ordonanțe obligatorii, prin care a înființat pedepse pentru abaterile de la dispozițiunile cuprinse în ele, pedepse pe care le-a aplicat tot el.

Având în vedere că, după legea rusă a Contenciosului administrativ, promulgată de guvernul provizoriu la 30 Mai 1917, afacerile de natură administrativă, privitoare pe funcționarii de valoste și comune rurale, se judecau, în primă instanță, de judecătorii administrativi de județ și în a doua instanță de secția administrativă a Tribunalului regional, acele relative la funcționarii de Zemstvă gubernială și orașe erau în competența Tribunalului regional, în primă instanță, și apoi în aceia a primului Departament al Senatului Ocârmuitor din Petrograd, care mai judeca, numai în cazurile indicate de lege, plângerile în contra hotărârilor date de Tribunal în a doua instanță, iar actele săvârșite de Comisarul Gubernial, în executarea funcțiunei sale de organ superior al administrației și conducerii unei gubernii, conform art. 14 din sus menționata lege și după dispozițiunile art. 396, 397 și 427 din legea oficiilor guberniale, erau puse sub controlul departamentului I al Senatului ocârmuitor din Petrograd, care era în drept a cerceta reclamațiunile persoanelor ale căror interese și drepturi ar fi fost violate prin deciziunile, ordonanțele sau orice alte acte emenate de la Comisarul Gubernial și de a examina și stabili dacă ele au fost făcute conform legilor și în limitele lor, modificând sau anulând pe acele date cu călcarea legilor.

Având în vedere că decretul pentru organizarea justiției în Basarabia din 6 Octombrie 1918, prin art. 31, dă în competența Tribunalului, în prima instanță, afacerile de natură administrativă, care se judecău de secția administrativă a fostului Tribunal regional și de foștii judecători administrativi de județ, prevăzând prin art. 54 al. 2 că hotărârile pronunțate în aceste de pe urmă afaceri se atacă cu apel la Curtea apelativă din Chișinău, iar prin art. 77 că Inalta Curte de Casație și Justiție va judeca, ca contencios administrativ, conform legilor în vigoare în Basarabia, toate afacerile administrative sau de orice natură, ce erau date prin legile ruse în competența Senatului ocârmuitor din Petrograd, de unde rezultă că, în această materie, Inalta Curte judecă după legea rusă a Contenciosului administrativ din 30 Mai 1917, recursurile în contra deciziunilor Curței de Apel, afacerile judecate de Tribunal, care nu trec înaintea Curței de Apel, și, în fine, în virtutea art. 14 din zisa lege rusă, reclamațiunile făcute în contra actelor săvârșite, prin dare de deciziuni, ordonanțe obligatorii, etc., de către organul superior civil al Basarabiei, care a funcționat, pe timpul unirei condiționate, sub imperiul legilor ruse rămase în ființă;

Că fostul Comisar General lucrând, în executarea funcțiunei sale de șef suprem al întregii administrațiuni civile din Basarabia, ca continuator al fostului Comisar Gubernial și investindu-se cu atribuțiunile

și drepturile acordate acestuia de legile ruse, actele emenate dela el, conform art. 14 din legea rusă de la 30 Mai 1917 și art. 396, 397 și 427 din legea oficiilor guberniale, combinate cu art. 77 din decretul organizării justiției în Basarabia, nu pot fi controlate de cât de Inalta Curte de Casație, singura instanță competente a examina și hotărâ dacă fostul Comisar General a avut ori nu dreptul ca, pe baza art. 9 din anexa art. 23 a legii oficiilor guberniale, să dea ordonanțe, în care să determine faptele menite a asigura ordinea și siguranța publică și a aplica el însuși pedepsele prescrise, cum și dacă, după 22 Octombrie 1918, data începerei funcționării justiției române în Basarabia, el mai putea avea putere de judecător, față cu art. 95 din decretul organizării justiției, care dispunând că, „nici o instituțiune extraordinară cu atribuțiuni de cercetare și urmărire penală, nu se poate creia, sub nici un fel de denumire și sub nici un cuvânt, în afară de organele judecătorești instituite prin acel decret“, prin aceasta a abregat, de la punerea în aplicare a decretului, dispozițiunile art. 19 din anexa art. 23 a legii oficiilor guberniale, ca unele ce erau contrarii principiilor din art. 95 al citatului decret.

Că, astfel fiind, și întru cât ordonanța în cauză cu No. 36/1918 a fost emisă în timpul unirei condiționate, pe baza legilor ruse de administrare gubernială în vigoare atunci și conține măsuri cu caracter exclusiv administrativ, iar Etila Orenștein, prin contestația introdusă, tinde la anularea condamnării sale dată de Comisarul General, prin hotărârea No. 5193 din 13 Noembrie 1918, în virtutea ordonanței și a legilor menționate, invocând incompetența de legiuitor și judecător a acestui fost organ superior administrativ al Basarabiei, evident că instanța în drept a judeca această afacere și a controla actele administrative ale fostului Comisar-General este Inalta Curte de Casație și Justiție, iar nu Curtea Marțială precum a arătat Tribunalul Cahul, care însă bine a dispus că nu este în cădere a judeca și a respins, ca rău îndreptată înaintea sa, contestația făcută de Etila Orenștein.

Că dar, apelul de față fiind neîntemeiat, urmează a fi respins ca atare.

Pentru aceste motive, redactate de d-l Consilier C. D. Climescu, respinge apelul.

Semnați: N. C. Penciușescu, C. D. Climescu, N. Șeptelici-Herțescu, A. Anastasiad.

Adnotare — Prin deciziunea Curții de apel din Chișinău care se publică mai sus, se precizează o stare de fapt, cu consecințe juridice însemnate, creiată în Basarabia prin regimul administrativ ce i-a fost aplicat în cei din urmă doi ani. Jurisdicțiunile Basa-

rabene au avut de examinat în mai multe rânduri chestia ordonanțelor emise de fostul comisar general al Basarabiei și de Ministrul delegat al guvernului central d. dr. Ciugureanu. Jurisprudența a variat. În anumite setințe găsim emisă teoria că aceste ordonanțe, fiind în flagrantă contrazicere cu constituția română, aplicabilă *ipso facto* din momentul Unirii în Basarabia, sunt radical ilegale și au violat toate drepturile civice și naturale. În ipoteze mai recente se crede că ordonanțele ar fi aplicabile în regimul intronat prin rezoluțiunea de unire condițională din 28 Martie 1918, dar că sunt intolerabile după renunțarea la condițiunile unirei, de când constituția română este aplicabilă în Basarabia.

În sentința precitată, Curtea de apel secția II nu rezolvă contraversa. Însă, în mod documentat și cu multă agerime, tăgăduiește dreptul jurisdicțiunilor ordinare de a controla actele fostului Comisar general în Basarabia, și adăogăm noi, cu atât mai mult ale fostului ministru delegat al guvernului, dr. Ciugureanu fiind, potrivit legilor ruse, și decretului pentru organizarea justiției în Basarabia, de competența Casației, mai ales când este vorba de actele unui ministru, care după legea responsabilității ministeriale, are o garanție politică.

Când s'a făcut unirea la 28 Martie 1918, unire condiționată de o autonomie administrativă, când s'a renunțat la condițiunile acestei uniri la 27 Noembrie 1918, în prezia Constituantei, se aștepta de la o adunare constituantă la care să ia parte și reprezentanți ai Basarabiei, să dea o constituție și acestei provincii, să o introducă în constituția Regatului sau să se modifice sistemul constituțional. Adunarea constituantă s'a ales, s'a întrunit, și a fost dizolvată înainte de a se lua o hotărâre atât de necesară. A susține că constituția română este aplicabilă deplin drept în Basarabia, din momentul unirei condiționate, sau chiar din momentul unirei necondiționate, este a se confunda constituția cu suveranitatea. Din momentul unirei, condiționate sau nu, s'a estins asupra Basarabiei suveranitatea Regatului român și nici o altă voință politică nu o mai poate contrazice. Dar constituția e o lege, o lege formală, trebuind să treacă prin filiera ei hotărâtă: parlament, promulgare, sancționare, publicare, toate acestea nu s'au făcut în Basarabia, nici înainte, nici după renunțarea la condițiuni. Deplin drept și din momentul anexiunii s'a introdus constituția unui stat metropolitan în colonii, în Senegal, în Mozambic, în Madagascar, în ținuturi lipsite de ori ce legislație scrisă, dar nu în Basarabia, care era guvernată de o legislație dezvoltată, improprie, fără îndoială, dar netăgăduită. Așa este de adevărat, în cât decretul-lege care desființează directoratele instituite în

Basarabia autonomă ca organe pline de independență administrativă (de sigur nu politică), abia în 5 Martie 1920, le dezbracă de atribuțiile lor și aceste atribuții le subordonă autorităților prevăzute de art. 32 și 35 din constituția română. Era oare nevoie de un decret-lege care să introducă în constituția țării anumite organe, care evident, conform acestui decret, au funcționat în afară de art. 32 și 35 din constituție până la data constituționalizării lor? Și dacă puterea legiuitoare din pricina evenimentelor politice, nu a putut înfăptui o constituție adecuată marilor prefaceri teritoriale prin care a trecut România, ar fi curios ca un tribunal să și însușească puteri așa de exorbitante în cât să hotărască în mod suveran că vechea constituție care numai corespunde nevoilor României mari, s'a estins dintr'un moment sau altul, fără a fi adusă la cunoștința poporului, și în Basarabia.

În ce privește ordonanțele fostului Comisar general al Basarabiei și fostului ministru delegat al guvernului, dr. Ciugureanu, edictate în regimul stării de asediu, care continuă încă, Basarabia fiind încă în stare de război și chiar zonă de operații, este surprinzător că se mai discută legalitatea sau ilegalitatea lor. Legea oficiilor guberniale, menținută în principiile ei fundamentale prin legea Kerenschi din 19 Septembrie 1917, este aplicabilă nu numai în timp de război ci și în stare de asediu, care nu s'a ridicat în Basarabia nici până astăzi. Libertățile în Basarabia sunt încă voalate ca statuetele despre care vorbește Montesquieu. Pentru o țară născută din revoluție, pentru sârmanul popor moldavan care a suferit un secol regimul infernal de întuneic grozav, de specială ignoranță, de suprimarea amintirii unui trecut de slavă, lumina trebuia redată cu înțelepciune, iar nu dintr'odată și în mod orbitor.

Curtea de apel secția II, stabilește în mod categoric că fostul comisar general al Basarabiei s'a putut crede investit cu puterile fostului comisar gubernial, că legea oficiilor guberniale și anexa ei sunt aplicabile în Basarabia, că legea contenciosului rusă a lui Kerenschi este încă menținută prin decretul-lege al justiției în Basarabia și, fără a mai face teoria actelor de guvernământ, numai Casația are puterea de control asupra acestor ordonanțe. Este o adevărată soluțiune juridică. Perfect argumentată în fond și redactată de către consilierul de curte, d. C. D. Cînescu, magistrat eminent și care împreună cu ceilalți consilieri ai Curții de apel, plini de experiență juridică și de tact, contribuie zilnic la progresul juridic în Basarabia, această deciziune, cu toate punctele noastre de deosebire doctrinală, a restabilit în mod realist situația locului și nevoile timpului.

Chișinău

IULIU DRAGOMIRESCU
Avocat